

אגדה חדשה

כתבה: גיל הראבן
איורים: איציק רנרט
הוצאת עם עובד 1994

על הספר

בסגנון קולח והומוריסטי מספרת גיל הראבן את סיפורה של הנסיכה רוזמרין, שבניגוד לתדמית המקובלת של נסיכות היא לא הסכימה לשבת בארמון ולחכות לנסיך שיציל את הארץ מדרקון מפחיד. היא התחפשה לגבר ויצאה להרוג את הדרקון. בדרכה פגשה את הנסיך אניסון. גם הוא, בניגוד למוסכמות, לא אהב הרפתקאות, היה קצת רמאי ואהב מאד את עצמו. הוא סיפר לה שהוא נוסע להתחתן עם בת המלך, ואת העבודה הגסה של הטיפול בדרקון הוא משאיר לאחרים. רוזמרין המחופשת לגבר קבלה ממנו בחוזה את הרשות להרוג בשבילו את הדרקון, תמורת שני זוזים. בדרכה פגשה את הנסיך מיוון, שחיפש דרקונים וידיד אמיתי, וטען שהוא לא מתעניין בנסיכות. הם הצליחו למצוא את הדרקון, שבכלל רצה שיאלפו אותו רוזמרין ומיוון הגיעו עם הדרקון המאולף לארמון. חשפו את פניו האמיתיים של הנסיך אניסון, התחתנו, כמובן, וחיו באושר, אם כי לא על פי מה שצפוי מנסיך ונסיכה:

"הם חיו יחד שנים ארוכות, יחד בישלו, יחד נלחמו, יחד למדו ושוטטו בשדות. --- הנסיכה לא תמיד היתה מנומסת ועדינה. הנסיך לא תמיד היה אמיץ לב. אפילו הדרקון לא תמיד היה מחונך---אבל לרוב הם היו הגיוניים מאד וחיו באושר רב." (עמוד 79)

הערות:

1. את הספר אפשר לקרוא גם בכיתות נמוכות וגם בכיתות גבוהות יותר. ההצעות המובאות כאן מאפשרות התייחסות לספר ברמות גיל מגוונות.
2. יש שמבחינים בהגדרות בין אגדה לבין מעשייה (ראו בלקסיקונים ובספרי עזר) בספר זה משתמשת המחברת במונח **אגדה** כמונח כולל וכך נשתמש בו גם אנו כאן.

פעילות לפני הקריאה

המורה תספר לתלמידים שהספר שנעסוק בו נקרא "אגדה חדשה", ועל כן כדאי להיזכר לפני הקריאה מה הם יודעים כבר על אגדות. המורה תציע לתלמידים לחבר אגדה משלהם שמתתפים בה: מלך, מלכה, בת מלך, נסיכים מארצות רחוקות, ודרקון. אפשר להציע לתלמידים להיעזר בתבניות של אגדות שהם מכירים. התלמידים יקראו בכיתה את הסיפורים שכתבו. יש להניח שרוב הסיפורים יהיו בנויים על פי הדגם המקובל באגדות העם:

פתיחה: הצגת הדמויות, הרקע.

בעיה: דרקון מאיים על בטחון הממלכה, המלך מודיע שהנסיך שיהרוג את הדרקון יישא לאישה את בתו.

סיבוך: קשיים בהתמודדות עם הדרקון

פתרון: הנסיך המוצלח ביותר הורג את הדרקון ומתחתן עם הנסיכה.

המורה יכולה לדבר עם התלמידים על אגדות עם בכלל ועל התבנית של אגדות העם כפי שהם מכירים אותן.

ממאפייני אגדת העם:

את אגדת העם סיפרו בעל פה והיא עברה מדור לדור. למעשיות/לאגדות יש כמה תכונות מאפיינות. המורה תספר לתלמידים על המאפיינים הכלליים של אגדות העם, מאפיינים שנוצרו מתוך הצורך לרתק את המאזינים ולענות על משאלותיהם הכמוסות, ביניהם:

- פתיחה וסיום רגועים וביניהם פעילות דרמטית.
  - הסיום הצפוי הוא טוב.
  - חזרות כדי להדגיש רעיון מסוים.
  - חוק השילוש, הרבה פעמים מופיע המספר שלוש בסיפור, לדוגמה: שלושה גיבורים, בדרך כלל ביניהם אחד שלילי ואחד חיובי.
  - הגיבור השלישי מצטרף אל הגיבור החיובי.
  - דו שיח ומשחקי מילים, חריזה,
  - ניגודיות בין דמויות,
  - יסודות על טבעיים,
  - מילוי משאלות כמוסות.
- התלמידים יביאו דוגמאות למאפיינים אלה באגדות עם מוכרות.

לאחר הדיון הפותח, המורה תראה לתלמידים את הספר "אגדה חדשה" ותקרא מתוכו את הפתיחה (עמודים 5-9). התלמידים יראו שכבר מתוך הפתיחה ניתן לראות שאין מדובר במשפחת מלוכה שאנחנו מכירים מהאגדות. במה? התלמידים ימשיכו בבית את קריאת הספר, ולאחר מכן המורה תקיים דיון בכיתה:

- במה שונה הסיפור שקראנו מהאגדות המצויות.
- התלמידים ישוו את הספר לסיפורים שהם כתבו.
- למרות שהספר "אגדה חדשה" שובר הרבה מוסכמות, הוא גם שומר על מאפיינים כלליים של אגדת העם. המורה תבקש מהתלמידים למצוא בספר "אגדה חדשה" מאפיינים של אגדת עם.
- התלמידים יסבירו מדוע, לדעתם נקרא הספר בשם "אגדה חדשה".

לאחר הדיון הכללי ניתן להתמקד במספר נושאים:

כיצד מאפיינת המחברת את הדמויות בסיפור:

- מראה חיצוני
  - התנהגות
- התלמידים יביאו דוגמאות מתוך הדמויות שבסיפור. אפשר להתייחס גם לפרשנותו של המאייר לגבי הדמויות. לדוגמה: מה אנחנו יכולים לומר על הדמויות על פי האיור הבא?

דעות קדומות ושבירתן

על פי המקובל באגדות ישנם דפוסים קבועים לדמויות. באגדה זו הדמויות מתנהגות בצורה בלתי צפויה. התלמידים יתחלקו לקבוצות, כל קבוצה תדון באחת הדמויות (לדוגמה, הנסיכה, הנסיכים, המלך והמלכה, הדרקון, היועצים): מה התדמית המקובלת של דמויות אלה באגדות עם, וכיצד משתנה תדמית זו ב"אגדה חדשה".

אפשר להתייחס לאיור של הדרקון בציור הבא: מה מתוך הציור מאפיין את הדרקון המקובל באגדות, ומה שובר את הדפוסים המקובלים.

דמות האישה באגדה

תשומת לב מיוחדת כדאי להקדיש לעיצוב דמותה של הנסיכה רוזמרין, שמייצגת את שינוי התפיסות לגבי דמות האישה ותפקודה.

פעילות לתלמידים:

בדקו בעזרת התרגילים הבאים את דעותיכם על תפקידי בנים ובנות בחברה.

תרגיל מס' 1

לפניכם מספר תמונות המתארות דמויות וחפצים שונים. דונו ביניכם אילו מתוך החפצים הייתם מייחסים לבן ואילו לבת. השוו בין הרשימות שלכם ודונו בקבוצה על הממצאים.

תרגיל מס' 2

לפניכם רשימת מקצועות. באילו מן המקצועות יעסקו, לדעתכם, בנים, ובאילו מן המקצועות יעסקו בנות? השוו בין הרשימות שלכם והסבירו את הבחירה:

- נהיגה
- צילום
- הוראה
- רפואה
- מחשבים
- מסחר
- תכנון בניה
- מלצרות
- בישול
- גננות
- במאות
- מזכירות
- ניהול מפעל

ניהול בית ספר
ניהול בנק
ציור
פיסול
הלחנה
ראשות ממשלה

תרגיל מס' 3 רשמו חמישה מקצועות שלדעתכם בנים אינם יכולים לבצע. נמקו. רשמו חמישה מקצועות שלדעתכם בנות אינן מסוגלות לבצע. נמקו. תרגיל מס' 4 לפניכם מספר תכונות. רשמו אילו מן התכונות אתם מייחסים לבנות ואילו לבנים. נמקו. ציינתם עדינות וותרנות שתקנות קשיחות עצמאות אומץ רשלנות הגיון חכמה הבנה טכנית שאפתנות פטפטנות הסונות

לשון

פעילות לתלמידים

א. שמות פרטיים

- השמות הפרטיים בספר הם כולם שמות של מאכלים, ברובם תבלינים. נסו לזהות את השמות בספר ואת פירושיהם.
- מדוע, לדעתכם, נתנה המחברת לדמויות באגדה את השמות האלה?

שמות שקופים:

- יש שמות שניתן להבין את מקורם באופן ברור. למשל: בספר בראשית אמר אדם: "לזאת ייקרא אישה כי מאיש לוקחה זאת"
- הסבירו מה משמעות המילה **אישה** לפי דברים אלה.
- באחד המדרשים אומר אדם: "אני נאה להקראות אדם - ולמה? שנבראתי מן האדמה."
- הסבירו את משמעות שמו של **אדם** לפי המדרש הזה.
- הסבירו את פירוש השמות הפרטיים הבאים: **שי, דורון, גיל, רינה, מלכה.**
- הסבירו את פירוש שמות המקומות הבאים: **תל אביב, רמת גן, פרדסיה, ראש הנקרה.**
- כתבו את שמכם ואת שמות בני משפחתכם וחבריהם. בדקו לאילו מהשמות אתם יכולים לצרף משמעות.
- לו הייתם צריכים לבחור לכם שם נוסף באיזה שם הייתם בוחרים? מדוע?
- הוסיפו שמות פרטיים של אנשים ומקומות שאפשר לדעת את פירושיהם.

שמות עצם:

- השמות הפרטיים שייכים לקבוצה גדולה יותר של שמות: שמות עצם. שם עצם על פי המילון הוא מילה המציינת שם של דבר חי, צומח או דומם. כדי לדעת אם המילה היא שם עצם אפשר לבדוק במילון: המילה "שם" או האות "ש" יהיו בין סוגרים.
- חפשו במילון שבידכם מילים שהן שמות עצם.

שמות עצם מוחשיים:

אלה הם שמות עצם שאפשר: **לראות, לשמוע, להריח, לטעום** אותם וגם **לגעת** בהם. השלימו את הטבלה הבאה, סמנו + ליד החוש המתאים לשמות העצם: ראו את הדוגמה:

שם העצם	שמיעה	ראיה	מישוש	ריח	טעם
פרח	-	+	+	+	+
מנגינה					
פיצה					
קרם שיזוף					
גשם					
עננים					
עוגה					
מחשב					
תפוח עץ					

שמות עצם מופשטים:

שמות הקשורים ברגשות או במחשבות או מביעים מושג ותכונה, למשל: **אהבה, ידידות, מחשבות.** הוסיפו רשימה של שמות עצם מופשטים.

פיתוח והפעלות:

ד"ר איה מרבך, ד"ר רחל עזוז

לשון **עוד**

מחברות הסדרה:

רכס פרויקטים חינוכיים בע"מ